

AKTUALITA

O tzv. cajlanskom zlome v Malých Karpatoch

STANISLAV POLÁK, DUŠAN RAK

О так называемом цайланском тектоническом нарушении в Малых Карпатах

Авторы критически задумываются над новым положением и структурным значением так называемого Цайланского тектонического нарушения в кристаллику Малых Карпат, которое в настоящее время им представляется как западное тектоническое ограничение полокна Гармонской серии. Одновременно предлагают переоценить и стратиграфическое положение некоторых частей кварцитов декларируемых как нижнетриасовые, которые встречаются при этом тектоническом нарушении. Часть из них несомненно относится к литологическому выполнению Гармонской серии.

On the so called Cajla fault in the Little Carpathians (West Slovakia)

Reinvestigation of the so called Cajla fault in the Little Carpathians led to the result that in fact the fault creates western boundary to a tectonic window in which the Harmónia group (Early Paleozoic) crops out. The result points to the necessity of stratigraphic reevaluation of quartzite beds in the area assumed hitherto to represent Lower Triassic. The quartzite follows this thrust surface and part of it composes the Harmónia group.

Do geologickej literatúry sa v ostatnom čase dostávajú stále nové a nové názvy rozličných tektonických a iných javov, ktoré sa často a v krátkom čase stávajú problematické, nepodložené, a preto aj zbytočné. Prikladom tohto druhu je isto aj tzv. cajlanský zlom v kryštaliniku Malých Karpát. Ide o zlom interpretovaný už v starších geologických mapách, ako aj v publikovanej geologickej mape 1:50 000 (Maheľ et al., 1972), ktorý v nedávnej práci M. Maheľa (1979) dostal toto staronové pomenovanie podľa už nejestvujúcej obce Cajla (dnes štvrť na severozápadnom okraji Pezinka). Podľa jeho predstáv mal znamenať hranicu medzi vlastným pezinsko-perneckým kryštalinikom a severový-

chodne ležiacou harmónskou sériou. Preto sa viedol okolo cesty Pezinok—Baba cez mohutné alúvium vyústenia Hrubej doliny na juhovýchodnej strane smerom na SZ ku kameňolomu v teréne Stupy, kde ho zvýraznila „šikmo narezaná synklinála mezozoika zavrásnená do kryštalinika“ (Maheľ, 1954), príp. tunajšie tektonické okná mezozoika (Maheľ, 1977). V 50-ych rokoch tento styk vápenca s harmónskou sériou dokonca zachytili niektoré banské diela (štôlna Ryhová, Rumľ, Anton) a povrchové vrty. Žiaľ už vtedy, a najmä pri zostavovaní geologickej mapy 1:50 000 zostal nepovšimnutý fakt, že harmónska séria jasne pokračovala aj na západnú stranu Hrubej doliny, teda za hranicu interpretovaného

zlomu. Tamojšia stará štôľňa Palatín (pri rekreačnom stredisku Kablo) bola v nej vyrazená na viac ako 200 m (sic!), pričom sa konštatovalo takmer horizontálne uloženie a iba veľmi mierne zvrásnenie fylitov, veľmi nápadne odchylné od úložných pomerov vlastného pezinsko-perneckého kryštalinika. Tento fakt bol iste aj hlavným dôvodom ukončiť kutacie práce. Vieme si predstaviť sklamanie kutiara, ktorý chcel overiť zlaté zrudnenie v granitoidoch a rulách vystupujúcich vyššie na stráni, ale pritom kotal v úplne iných horninách.

Prieskumné vrty vyhlbené nedávno na západnej strane Hrubej doliny jasne dokumentujú plynulé pokračovanie harmónskej série aj ďalej na JZ pod vlastným pezinsko-perneckým kryštalinikom; presunová plocha je mierne uklonená na J a zrejme oddeľuje obidve základné jednotky kryštalinika Malých Karpát aj na oveľa väčšej ploche. To, čo sa predtým interpretačne javilo ako cajlanský zlom (bez ohľadu na jeho rád), je dnes vlastne akýmsi okrajom tektonického okna harmónskej série. Termín „cajlanský zlom“ je na označenie okraja okna prebytočný, ak ho, pravdaže, nechceme použiť na označenie prípadných druhoradých poklesov a flexúr.

Pri tejto príležitosti sa nemožno vyhnúť niekoľkým poznámkam o pozícii hornín vyhlasovaných za mezozoické práve na rozhraní spodnejšej harmónskej série a superponovaného vlastného kryštalinika. Podľa už opätovne publikovaného, ale najmä doloženého profilu (Maheľ, 1979 a 1981) cez kótu Cajlanská homoľa (na východnej strane Hrubej doliny) vystupujú v harmónskej sérii „spoluzvrásnené a prípadne budinované“ mezozoické horniny (najmä kremence, arkózy a vápence) práve v blízkosti okraja spomenutého tektonického okna. Naše pozorovania v tomto území, ako aj kóty Kukla pri obci Dubová,

a najmä niektoré prieskumné vrty, ktoré prešli z vlastného kryštalinika do harmónskej série, poukazujú na pomerne vyhranenú stratigrafickú pozíciu kremencov v harmónskej sérii a miestami sa spozorovali zjavné faciálne prechody z fylitických do kremencových a arkózovitých hornín. Nemalo by sa pripustiť, že ide o súčasť pôvodného sedimentárneho komplexu? Veď o kontaktne metamorfovaných vápencoch v okolí Modrej-Harmónie v rovnakej sérii, ako aj o amfibolických vložkách v tomto smere azda nikto nepochybuje. Tým by sa, pravdaže, podstatne rozšírila litologická náplň harmónskej série a bolo by treba urobiť v tejto oblasti aj isté stratigrafické korekcie. Ale upraviť publikovanú geologickú mapu nevyhnutne treba.

Geologický prieskum Bratislava

LITERATÚRA

- Maheľ, M. 1954: Niektoré hydrogeologické poznatky zo západného Slovenska. *Geolog. práce, Spr. (Bratislava)*, 1, s. 121—124.
- Maheľ, M. 1972: Geologická mapa Malých Karpát 1 : 50 000. 1. vyd. *Bratislava, GÚDS*.
- Maheľ, M. 1977: Niektoré závažnejšie otázky kryštalinika a mezozoika tatrid a veporid. *Mineralia slov.*, 1, s. 1—9.
- Maheľ, M. 1979: Fatranský, nie šiprunský; nový pohľad na tektonické členenie a stavbu tatrid. *Mineralia slov.*, 11, s. 263—277.
- Maheľ, M. 1979: Nové geologické profily z rôznych tektonických jednotiek vnútorných Západných Karpát. In: *Tektonické profily ZK. Bratislava, GÚDS*, s. 105—122.
- Maheľ, M. 1981: Penninikum v Západných Karpatoch z pohľadu globálnej tektoniky. *Mineralia slov.*, 13, s. 289—306.